

☞ Minuuden syvien rakenteiden muutos hengellistä väkivaltaa harjoittaneista yhteisöistä irtautuneiden yksilöiden elämäntarinoissa

Tiivistelmä

Tässä artikkelissa käsitellään hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä irtautuneiden yksilöiden minuudessa tapahtuvia muutoksia. Artikkelin aineisto koostuu seitsemästä hengellistä väkivaltaa kokeneen ihmisen elämäntarinasta. Elämäntarinat on analysoitu narratiivis-temaattisella analyysillä. Analyysissä löydetty, yksilön minuudessa tapahtuvat muutokset ovat teoreettisessa vuoropuhelussa ihmisen minuuden rakenteita käsittelevän Carl Jungin syvyopsykologisen teoriasuuntauksen kanssa. Matkalla ulos hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä yksilö kohtaa tiedostamattomasta mielestä nousevia minuuden rakenteita ja parhaimmillaan ymmärtää näiden rakenteiden roolin omassa toipumisprosessissaan.

Avainsanat: syvyopsykologia, hengellinen väkivalta, narratiivisuus, sielunhoito

Tausta

Tämä artikkeli käsittelee hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä irtautuneiden yksilöiden minuudessa tapahtuvia muutoksia. Hengellisen väkivallan käsite on noussut julkiseen keskusteluun viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana eri tieteenaloilla (Ks. esim. Hintsala, 2017; Hurtig, 2013;

Linjakumpu, 2012; Linjakumpu, 2015; Ruoho, 2017; Suomalainen, 2022; Rova, 2022). Käsite on siis vielä itsessään varsin uusi, ja tämä on nähtävissä useiden erilaisten määritelmien ja painotusten myötä. Toisaalta hengellinen väkivalta on itsessään valtavan moniulotteinen ilmiö, ja tästä syystä sitä voidaan lähestyä hyvin erilaisista näkökulmista käsin. Psykologisia, teologisia, sosiologisia, taloudellisia ja yhteiskuntatieteellisiä elementtejä sisältävän ilmiön yksiselitteinen määrittäminen jättää väistämättä aina jonkin puolen teemasta sivuun.

Professori Aini Linjakumpu on määritellyt hengellisen väkivallan fyysiseksi tai henkiseksi väkivallaksi, joka kohdistuu uskonnollisen yhteisön omiin jäseniin. Linjakummun (2015, 52) mukaan yhteisöissä hengellistä väkivaltaa harjoittavat ihmiset perustelevat yksilön psyykettä vahingoittavat tekonsa hyödyntäen ja taivutellen oman uskonsa opillista sisältöä, ja näin välttyvät toimintansa kyseenalaistamiselta. Kuuluminen yhteisöön, jossa johtohahmon käyttäytyminen voidaan asettaa jumalallisen toiminnan jatkeeksi, ilman että käyttäytymisen kyseenalaistaminen on yhteisön jäsenille sallittua, luo ympäristön, jossa hengellisen väkivallan harjoittaminen on mahdollista. Yhteisön sisäiset toimintamallit luovat näin yksilöille mahdollisuuden hengellisen väkivallan harjoittamiseen. Tutkimuksessani hengellisen väkivallan käsite määritetty yllä kuvatun Linjakummun määritelmän mukaisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tutkimuksessani jokainen haastateltava kuului kiinteästi uskonnolliseen yhteisöön sekä oli kokenut fyysistä tai henkistä väkivaltaa kuullessaan tuohon yhteisöön. Lisäksi yhteisössä koettu väkivalta oli oikeutettu yhteisön harjoittaman opin tai uskonnolliseen yhteisöön kuulumisen kautta. Määritelmä on luonteeltaan sekä psykologinen, sillä siinä otetaan huomioon yksilöön kohdistuva väkivalta, että toisaalta myös sosiaalipsykologinen, sillä se avaa hengellisen väkivallan oikeuttamiseen ja mahdollistamiseen liittyvää uskonnollisen ryhmän toimintaa.

Elämme länsimaisissa yhteiskunnissa aikaa, jossa viimeisten vuosikymmenien aikana uskonto on menettänyt, ja menettää yhä rooliaan ihmisten elämässä. Puhumme sekularisaatiosta eli maallistumisesta, joka näyttää tuoneen mukanaan myös rohkeuden katsoa kriittisemmin erilaisten uskonnollisten yhteisöjen toimintaa. (Norris & Inglehart, 2004, 328–329.) Yhteiskuntatieteilijät ovat puhuneet vähintään viimeisten kahdenkymmenen vuoden ajan siitä, kuinka länsimaisissa yhteiskunnissa on siirrytty elämään niin sanottua postmodernia aikaa. Postmodernismille tyypillistä on ajatus siitä, että yhtä ja

oikeaa tapaa elää ei ole olemassa. On vain individualismin kyllästämiä yksilöitä, joilla on oikeus, ja jopa velvollisuus luoda oma todellisuutensa itse. Äärimmäisyyksiin vietyä yksilöiden subjektiivisten kokemusmaailmojen vertaileminen ja kriittinen tarkastelu voidaan nähdä jopa yksilöä loukkaavana tekona. (Butler, 2002, 13–14; Holstein & Gobrium, 2000, 3–5; Wikström, 2005, 113–114.) Kun ymmärrämme, että ihmiset luovat identiteettiään tämänkaltaisessa maaperässä, on helppoa nähdä, miksi erilaisia yksilöön vaikuttamaan pyrkiviä yhteisöjä kritisoidaan.

Ulkomaista uskontopsykologista tutkimusta hengellisen väkivallan teemasta löytyy jonkin verran. Tällöin täytyy kuitenkin ymmärtää, että esimerkiksi pohjoisamerikkalainen tutkimus operoi enemmän erilaisten nopeasti nousevien kulttien ja uskonnollisten trendien parissa (Richardson, 2003; Singer, 2003). Kansainvälisessä kirjallisuudessa hengellisen väkivallan kaltaista yksilöiden hallintaa käsitellään termeillä ”coersive persuasion”, ”undue influence”, ”mind control” ja ”brain washing” (ks. esim. Dick, 1980; Goldberg, 2003; Walsh, 2010; Introvigne, 2014). Tutkimukseni konteksti on kuitenkin suomalainen kristillisuus. Suomessa pitkät perinteet omaavat herätysliikkeet luovat tutkimukseeni omanlaisensa kontekstin tutkia hengellistä väkivaltaa. Tämä siksi, että herätysliikkeet ovat vakiintuneet pysyväksi osaksi suomalaista kristillisyyttä (Kejonen, 2016, 275–278). Herätysliikkeiden lisäksi Suomessa toimii myös aktiivisesti erilaisia protestanttisen kirkon karimattisia suuntia, kuten helluntaiherätys.

Tutkimusta ohjaavat narratiivinen psykologia ja narratiivinen ihmiskuva, sekä niihin nojaava metodologia ja menetelmä. Keskeistä narratiivisuudelle on ajatus siitä, että tarinoiden avulla ihmiset rakentavat ja välittävät tietoa heitä ympäröivästä maailmasta. Narratiivisessa tutkimuksessa ihmisten kertomia erilaisia tarinoita analysoimalla on mahdollista päästä käsiksi siihen tapaan, jolla ihminen jäsentää omaa suhdettaan maailmaan. Tällöin voidaan tutkia esimerkiksi sitä, millaisia merkityksiä yksilö antaa erilaisille elämäntapahtumille, ja luoda käsitystä siitä, miten nämä merkityksenannot vaikuttavat yksilön jokapäiväiseen elämään. (Heikkinen, 2001, 116–118; Riessman, 2008, 4–8.)

Narratiivinen tutkimus nojaa ymmärrykseen, jonka mukaan erilaisia tarinoita kertomalla ihminen rakentaa jatkuvasti myös omaa minuuttaan. Voidaan ajatella, että ihminen luo elämäkokemustensa myötä jatkuvasti tarinaa siitä, millainen hän ihmisenä on. Näin erilaiset elämäkokemukset muovaavat jatkuvasti ihmisen sisäistä tarinaa, joka on mielensisäinen kokemus hänestä itsestään.

(Hänninen, 2004.) Toiset ihmiset ja maailma toimivat peileinä, joiden kautta ihmisen sisäinen tarina hänestä itsestään rakentuu. Sisäisen tarinan synnyn taustalla on positiivinen tarkoitus, sillä se pyrkii turvaamaan yksilölle elämän jatkuvuuden ja mielekkyyden kokemuksen. Sisäisen tarinan muotoutuminen on kuitenkin myös armoton prosessi, sillä se käyttää rakennusaineinaan niitä kokemuksia ja viestejä, joita sillä on käytettävissä. (László, 2009, 126.)

Narratiivisuuden voidaan katsoa liittyvän kiinteästi uskontojen, uskonnollisten ryhmien sekä niissä elävien yksilöiden tutkimukseen. Uskontoihin sisältyvät myytit ja kertomukset luovat rakennelman, joka pyrkii selittämään ihmisyytemme ja maailmamme olemassaolon tarkoitusta. Näiden aiheiden käsittelemiseen uskonnot käyttävät usein erilaisia tarinoita. Uskonnot voidaan hahmottaa todellisuudesta narratiivisia maailmoja luovina ja ylläpitävinä toimijoina. (Sjöblom, 2008, 62–64.)

Tämän artikkelin tutkimustehtävä on vastata kysymykseen: Millaisia muutoksia hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä eroaminen saa aikaan yksilön minuudessa.

Teoreettinen viitekehys

Tutkimuksen teoreettisena viitekehysenä toimi Carl Jungin syvyyspsykologinen teoria yksilön minuuden rakenteista. Jungin teoria uskonnollisten tarinoiden merkityksestä ja ihmismielen tiedostamattomista rakenteista auttoivat ymmärtämään yksilön kokemusmaailmaa yhteisöstä eroamisen jälkeen. Syvyyspsykologinen teoria, ja etenkin Jungin teoria ihmisen minuuden rakenteesta, voidaan nähdä tutkimuksessani jatkumona narratiiviselle teorialle. Näin siksi, että myös Jungin syvyyspsykologinen teoria on läpeensä narratiivinen. Erilaisilla tarinoilla on Jungin laajassa tuotannossa suuri rooli, etenkin yksilön mielenisäisessä kokemusmaailmassa. Jungin mukaan tarinat ja erityisesti ihmiskuntamme perustavanlaatuiset tarinat sekä pyhät tarinat toimivat yksilön minuutta tasapainottavina tekijöinä, minuuden rakennusaineina. Nuo arkkityypiset tarinat toimivat ikään kuin muiden tarinoiden alla, arkkityypisessä todellisuudessa, luoden sieltä kehyksen tarkastella yksilön roolia tässä hyvyttä ja pahuutta sisältävässä maailmassa. (Jung, 1978, 266–268.)

*Persoon*a on yksi minuuden rakenteissa vallitsevista elementeistä. Jungin mukaan persoonaa on tietynlainen rooli, jota ihminen esittää selvittääkseen siinä ympäristössä, jossa hän elämäänsä elää. Persoonaa on siis muovautunut ihmi-

sen menneisyydessä palvelemaan sitä yhteisöä ja yhteiskuntaa, jossa hän elää. Näin persoonana mahdollistaa toimivassa yhteiskunnassa ihmisten välisen yhteistyön. Tällaisena dynaamisena elementtinä persoonana on tiettyyn pisteeseen asti yksilön hyvinvointia palveleva minuuden osa. Ongelmia tulee kuitenkin vastaan, jos yksilö samaistuu täysin siihen persoonaan, jonka hänen ympärillään oleva todellisuus on häneen rakentanut. Tällöin hän ei tiedosta, että hänen minuudessaan on muitakin puolia kuin vain se, jonka jokin tietty yhteisö on häneen ajan saatossa vaatimuksillaan ja toimintatavoillaan luonut. Jungin mukaan persoonan toiminnan ymmärtäminen ja sen integroiminen osaksi yksilön kokonaisminuutta on keskeinen asia siksi, että ihminen kykenisi elämään tasapainoista elämää (Geels & Wikström, 2009, 182–183; Kast, 2006, 115). Persoonaan on vahvasti kytköksissä Jungin käsite *ego*, jolla hän kuvaa tietoisien mielen keskipistettä. Egossa tapahtuu kaikki se tietoinen ajattelu ja itsereflektio, joihin ihminen kykenee. Kokonaisuuden tasolla ego on kuitenkin vain ohut kerros minuudesta, jonka loputon potentiaali lepää tiedostamattomassa eli niissä psykologisissa kerroksissa, joihin ihmisen tietoinen ajattelu ei vielä ylety. (Jung, 1978, 11–12.)

Läpi eri teostensa Jungin tuotantoa ohjaa dualistinen ajattelu, jonka mukaan todellisuus koostuu hyvästä ja pahasta, valosta ja pimeästä, ilosta ja surusta, päivästä ja yöstä (Jung, 1978, 54). Sama kaksinaisuus ilmenee myös jokaisen ihmisen sisällä, mistä löytyvät elementit hyvyyteen ja pahuuteen. Ihmiselle itselleen usein tiedostamaton *varjo* saa voimansa kaikesta negatiivisesta ja pahasta, minkä yksilö kohtaa muissa ihmisissä sekä tässä maailmassa, samalla siirtäen noiden kohtaamisten aikaansaamat käsittelemättömät tunteet alitajuntaansa. (Casement, 2006, 94–95.) Tämän ihmisen pimeän puolen juuret löytyvät biologisesta selviytymistaistelusta, jota ihminen on historiansa aikana joutunut aina tavalla tai toisella käymään. Näin varjo näyttäytyy myös puolena, joka ajattelee kantajansa etua ja on valmis taistelemaan tämän hyvinvoinnin puolesta. (Jung, 1978, 8–9.)

Jung käsittelee ihmisen sisäistä maskuliinisuuteen ja feminiinisyyteen liittyvää dynamiikkaa hyödyntäen käsitteitä *anima* ja *animus*. Hänen mukaansa jokaisessa ihmisessä on läsnä myös toiselle sukupuolelle tyypillisiä ominaisuuksia. Miehen sisimmässä on anima, joka edustaa hänen tunteellista ja intuitiivista puoltaan. Naisen sisimmässä on animus, joka edustaa esimerkiksi loogista ajattelua ja päämäärätietoisuutta. Nämä toisen sukupuolen elementit ovat kehittyneet ihmisten minuuden rakenteisiin vuosituhansien saatossa,

kun ihminen on harjoitellut ja pyrkinyt suhteeseen vastakkaisen sukupuolen kanssa. Niiden funktio on siis auttaa ihmistä ymmärtämään ja reagoimaan toisen sukupuolen toimintaan. Tämän tarkoituksen täyttäessään ne pysyvät kuitenkin aina alisteisina yksilön biologisen sukupuolen ominaisille elementeille. (Geels & Wikström, 2009, 183–189.)

Yllä kuvattujen mielen tiedostamattomien osien integroiminen osaksi yksilön tietoista mieltä, ja sitä kautta hänen persoonaansa, johtaa Jungin mukaan lopulta siihen, että yksilö pääsee kosketuksiin oman minuutensa syvimpien kerroksien kanssa. Minuuden syvyydessä persoonan, varjon sekä animan tai animuksen alla lepää *Itse*. Tuon ihmisen myötäsyntyisen puhtaan originaliteetin kanssa kosketuksiin pääseminen on Jungin mukaan ihmisen elämän tarkoitus. Kosketuksiin Itsen kanssa ihminen pääsee, kun hän kykenee integroimaan tiedostamattoman mielen eri osat osaksi minuuttaan. Matkaa kohti oman minuuden tiedostamattomissa rakenteissa lepäävä Itseä Jung kuvaa *individuaation*, yksilöllistymisen käsitteellä. (Jung, 1968, 275–276, 287–288.)

Teologisesta näkökulmasta Jung näkee, että uskontojen ja pyhiin tekstien sisältämien tarinoiden tehtävä on edesauttaa yksilön matkaa kohti oman minuuden keskusta, Itseä, jota esimerkiksi Kristuksen malli puhtaana tietoisuutena Raamatussa edustaa. Kun ne narratiivit, jotka tämä maailma on ihmiseen luonut, murtuvat, hän putoaa psyykkisellä tasolla suurten kertomusten, metanarratiivien, arkkityyppisten tarinoiden maailmaan. Nuo tarinat ovat arkkityyppisiä, sillä ne käsittelevät perustavanlaatuisia kysymyksiä: hyvän ja pahan olemassaoloa, valon ja pimeyden taistelua sekä yksilön tärkeää roolia tuossa ikaikaisessa taistelussa. (Jung, 1978, 200; Jung, 1968, 5–8.) Suomalaisessa yhteiskunnassa tämän psyykkisen ”putoamisen” voi nähdä tapahtuvan, kun ihmiset kohtaavat elämässään jotain syvällä tavalla järkyttävää, ja tämän järkytyksen myötä yhteisö, jota tuo järkytys on koskettanut, kokoontuu kirkkoon. Kokonaisuudessaan Jungin teoriat kutoutuvatkin ihmisen psyykettä kannattelevien tarinoiden ympärille, ja näin hänen teoretisointinsa liittyy voimakas narratiivinen elementti.

Narratiivisuus menetelmällisenä lähtökohtana

Tutkimuksen aineistona on seitsemän haastattelua, jotka olen kerännyt vuonna 2018. Osallistujat ovat kokeneet hengellistä väkivaltaa uskonnollisissa yhteisöissä ja irrottautuneet tuosta yhteisöstä. Aineisto on kerätty Uskontojen

uhrien tuki ry:n avustuksella. Haastateltavat löytyivät järjestön tuen avulla sen omista vertaistukiryhmistä. Haastattelut on toteutettu kasvokkain jokaisen haastateltavan kanssa henkilökohtaisesti. Edellytyksenä haastattelulle oli, että haastateltavat olivat kyenneet irrottautumaan hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä.

Haastattelutilanteet kestivät kaikki noin tunnin verran. Lyhin haastattelu kesti 46 minuuttia ja pisin haastattelu 72 minuuttia. Litteroin haastattelut itse, ja aineistoa kertyi kokonaisuudessaan 133 sivua, fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1.5. Haastateltavien nimet ovat pseudonyymejä. Kokonaisuudessaan haastatteluista käy ilmi se, että myös haastatteleman yksilöt ovat sitä mieltä, että hengellisen väkivallan psykologisesta vahingollisuudesta ei ole vielä tarpeeksi tietoa. Tämä vaikutti luultavasti myös siihen, että haastateltavien omien kokemusten sanoittaminen tuntui olevan joskus hankalaa. Haastateltavat käyttivätkin paljon erilaisia vertauksia ja kuvakieltä elämäntarinoidensa rakennusaineina.

Haastateltavat saivat vapaasti kertoa oman elämäntarinansa haastattelutilanteissa. Ennen haastattelua kävin osallistujien kanssa läpi tutkimuksen tarkoituksen, kerroin hieman itsestäni sekä sen, että tutkimuksesta tai haastattelusta on mahdollista vetäytyä pois missä tahansa vaiheessa. Totesin myös, että itse haastattelun jälkeen voimme vielä jäädä keskustelemaan niistä tunteista ja ajatuksista, joita oman elämäntarinan kertominen on saattanut herättää. Tämän jälkeen haastattelut aloitettiin, ja haastattelujen alkuun osallistujat antoivat suostumuksensa tutkimukseen osallistumiselle. Haastatteluissa kävi ilmi, että hengellistä väkivaltaa kokeneet ihmiset käsitteellistivät poikkeuksetta hengellisen väkivallan Linjakummun (2015, 52) määritelmän mukaisesti fyysiseksi tai henkiseksi väkivallaksi, joka kohdistuu uskonnollisen yhteisön omiin jäseniin ja joka oikeutetaan yhteisön oppien ja toimintatapojen avulla. Haastateltavat kertoivat oma-aloitteisesti siitä, millaista henkistä ja fyysistä väkivaltaa he olivat kohdanneet kuuluessaan yhteisöön, jossa olivat kokeneet hengellistä väkivaltaa. Lisäksi haastateltavat pohtivat yhteisön oppien ja toimintatapojen merkitystä hengellisen väkivallan mahdollistajina. Haastattelutilanteet sujuivat hyvin ja jokainen haastateltava oli motivoitunut kertomaan omasta elämäntarinastaan sekä hengellisestä väkivallasta osana tuota elämäntarinaa.

Aineisto on analysoitu narratiivis-temaattisella analyysillä (Riessman, 2008, 36). Aloitin tutustumalla aineistoon vapaasti lukien sen läpi kaksi ker-

taa. Analyysi eteni narratiivi kerrallaan. Ensin teemoittelin jokaisen haastattelun yksilötasolla, jonka jälkeen vertailin aineistossa esiintyneitä teemoja. Tällaisia tarinallisia piirteitä olivat esimerkiksi yksilön pahoinvoinnin lisääntyminen yhteisössä, päätös erota yhteisöstä, ero yhteisöstä, tuoreet kokemukset omasta minuudesta eron jälkeen ja minuudessa tapahtuneet muutokset uudenlaisen elämäntavan etsimisen myötä. Hyvin nopeasti hengellistä väkivaltaa kokeneiden ihmisten elämäntarinoita lukiessa minulle alkoi hahmottua kaava, jota jokainen tarina tuntui metatasolla toistavan. Tarkastelen kaavaa tarkemmin kahdessa seuraavassa luvussa.

Näiden vaiheiden jälkeen etsin aineistosta Carl Jungin kuvaamia tiedostamattoman minuuden heijastumia. Käytännössä tein tämän merkitsemällä aineistoon eri värein ne kohdat, joissa kerrontaan heijastui varjolle, animalle/animukselle, persoonalle tai Itselle tyypillisiä tapoja ilmetä yksilön elämässä. Hengellistä väkivaltaa harjoittavasta yhteisöstä irtautuneiden ihmisten elämäntarinoiden eri vaiheista löytyi selkeät kohdat, joissa yksilön minuuden tiedostamattomat osat alkavat vaikuttamaan ihmisessä. Samalla noiden minuuden tiedostamattomien osien kohtaaminen muuttaa sitä tapaa, jolla yksilö tarkastelee itseään ja tätä todellisuutta. Tältä osin analyysiä voikin luonnehtia teoriaohjaavaksi (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 95–99).

Hengellisen väkivallan vaikutukset yksilön minuuteen

Hengellinen väkivalta narratiivin luojana

Yksilön sisäinen tarina kehittyy suhteessa niihin yhteisöihin, jotka näyttelevät tärkeää osaa hänen elämässään. Haastateltavien kertomukset osoittavat, että hallintaa harjoittavat uskonnolliset yhteisöt pyrkivät luomaan jäsenilleen voimakkaan, jopa dominoivan sisäisen tarinan, jonka kautta elämään ja omaan minuuteen suhtaudutaan. Oppirakennelmalle tyypillistä on mustavalkoinen tapa tarkastella tätä todellisuutta. Maailmassa vallitsee taistelu hyvän ja pahan välillä, jolloin yhteisö nähdään hyvyden edustajana ja muu maailma pahuiden edustajana. (Hassan, 2013, 31–32.)

Ensimmäisenä tekijänä aineistostani nousee esille yksilön minuutta kokonaisvaltaisesti hallitseva mustavalkoisen maailmankuvan teema. Hengellistä väkivaltaa harjoittaneen yhteisön asettaman tarinan mukainen elämä johtaa pelastuksen tielle ja muut vaihtoehtoiset tiet vievät esimerkiksi kristillisissä yhteisöissä helvettiin. Tällainen yksinkertaistava, ulkopuolelta annettu tarinan

käsikirjoituksenomainen elementti toimii kaikkea elämää jäsentävänä tekijänä ja saa aikaan sen, että ihmisen ei itse tarvitse, tai hän ei yksinkertaisesti uskalla pohtia elämänsä sisältöä ja suuntaa. Myöskään yhteisön oppien tai toimintatapojen kyseenalaistamista ei sallita. Tätä kokemusta avasivat osuvasti haastateltavista Henna ja Laura.

Henna: Sitten ehkää murrosiässä oli sitä että no varmaan se niiku kuulu ihan niiku kasvuun, että aletaan kyseenalaistaa asioita ja miettimään, että tota miksi nyt saarnamies sanoo tällä tavalla tai jotakin. Niin siihen se ensimmäinen reaktio on yleensä aina kaikilla, esimerkiksi nuorisotyöntekijöillä oli että että ei nyt tämmöstä saa kyseenalaistaa, että jos pappi sano jotain niin siihen pitää uskoa ja hänet on valittu siihen tehtävään ja hänellä on se oikee tieto asiasta. Että ei ollu tilaa kyseenalastaa

Laura: Niin niin se on semmonen asia, jota on tosi vaikee hyväksyä ja tulee melkeen semmonen viha vanhempia kohtaan, että miksi. Miksi te ootte kasvattanu minusta vaan semmosen yhen muotin, ettekä ihmistä, yksilöä persoonaa.

Toisena tekijänä aineistostani nousee häpeän teema. Yllä kuvatun voimakkaan, mustavalkoisen ja joustamattoman tarinan kyky hallita yksilöä perustuu häpeän tunteen herättämiseen tuossa yksilössä. Hengellistä väkivaltaa harjoitaville uskonnollisille yhteisöille on tyyppillistä se, että elämän korkeimpana tavoitteena nähdään olevan jumalan tahdon täyttäminen (Hassan, 2016, 112–123). Kuva jumalasta on yhteisöissä kuitenkin tuomitseva ja ankara. Tämänkaltaisessa todellisuudessa eläminen tuottaa yksilölle usein riittämättömyyden tunteita. Ihmisen ohjaaminen muuttuu helpommaksi, kun hän kokee tunteiden tasolla itsensä riittämättömäksi korkeimman auktoriteetin edessä. Toisin sanoen yksilö kokee syvästi tarvitsevansa apua ja lohdutusta oman olemassaolonsa luonteen johdosta. Alla Liljan kuvaus siitä, miten hänelle hengellistä väkivaltaa harjoittavan yhteisön toiminta ja sen tarkoitus näyttäytyivät.

Yrittää häivyttää siitä niinku niinku niitä persoonallisia ihmisten persoonallisuus yritetään häivyttää sen takia, että voidaan luoda jokin tämmöinen kaunis kuva. Et se kuva on tärkeempi, kun ne ihmiset siellä sisällä, jotka tekee sen kuvan. Että semmonen aatos mulla tulee siitä.

Lilja sanoittaa kuinka hän koki yhteisön pyrkivän häivyttämään hänen oman persoonallisuutensa. Teologisesta näkökulmasta yllä kuvatut toimintamallit, joiden kautta yksilön sisäinen tarina rakentuu, näyttävät palautuvan rakkauten teeman ympärille. Tällöin on mahdollista tehdä ero sen välillä, onko yhteisössä vallitseva rakkaus ja lähimmäisistä välittäminen ehdollista vai ehdotonta. Keskiössä on tällöin kysymys siitä, saako yksilö tehdä virheitä, etsiä omaa identiteettiään, ja välillä myös erehtyä elämänsä polulla ilman, että hän menettää lähimmäistensä rakkauden itseään kohtaan. Hengellistä väkivaltaa harjoittavat uskonnolliset yhteisöt harjoittavat usein ehdollista rakkautta. Tällöin ihminen saa hyväksynnän omalle olemassaololleen vasta, kun hänen minuutensa ja sisäinen tarinansa ovat rakentuneet tavalla, joka mahdollistaa elämän yhteisön luoman tarinan edellyttävällä tavalla.

Tämänkaltainen narratiivinen rakennelma on kaukana siitä psykologisesta todellisuudesta, jonka myötä ymmärrämme, että ihminen oppii elämästä parhaiten elämällä sitä itse; tekemällä omat virheensä ja luoden näin itse sisäisen tarinansa. Narratiivisesta näkökulmasta asian voisi kiteyttää niin, että ihmisen on luotava tarinansa itse omien kokemustensa ja tunteidensa kautta, jotta tuo tarina voi tulevaisuudessa antaa vakautta elämään.

Hengellinen väkivalta ja minuuden katoaminen

Yksilön sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö vaikuttavat voimakkaasti siihen, millainen sisäinen tarina hänelle muotoutuu. Näin myös erilaiset elämäntapahtumat vaikuttavat väistämättä yksilön tarinaan hänestä itsestään. Tämä elämäntapahtumien kautta muovautuva tarina luo ja ylläpitää ihmisen minuutta. (Goodson, 2013, 16–20; László, 2009, 124–125.)

Mitä yksilön minuutta rakentavalle tarinalle tapahtuu, kun hän eroaa hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä? Tarina murtuu. Ahdistuksen ja mielenterveysongelmien juurisyyinä on tarinan murtuminen, subjektiivinen kokemus tyhjyydestä ja oman minuuden katoaminen. Alla Liljan kokemus elämänsä tilanteesta, juuri ennen kuin hän oli päättänyt erota hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä. Esimerkistä käy ilmi, kuinka elämä yhteisön roolien ja odotusten mukaisesti oli käynyt haastateltavalle henkisesti liian raskaaksi. Toisin sanoen tarina, jota hänen olisi pitänyt elää, ei enää toiminut hänen elämässään. Tämänkaltaisen pakon edessä tarina, joka aikaisemmin on määritellyt yksilön minuutta, murtuu.

Totaa se oli jollakin lailla rupes vaan tuntuu, että se taakka mikä oli pistetty hartioitten päälle, niin ei kerta kaikkiaan enään jaksanu. Ei pystyny. On pakko olla se mikä on.. Eli tuoda esiin ne ikiomat ajatukset tunteet tarpeet. Sanoo että ei. Minä en halua tätä. Ei minä et mää oon ollu niinku monta vuotta kiltti, että mä en jaksa olla enää kiltti. Että voisko joku olla minullekki kiltti.

Liljan kokemus kuvaa tarkasti yksilöiden kokemusta siitä, kun hengellistä väkivaltaa harjoittaneen yhteisön luoma tarina osoittautuu yksilön elämässä kestävämmäksi tarinavarannoksi rakentaa omaa maailmankuvaa ja minuutta. Narratiivisen psykologian näkökulmasta onkin mahdollista tulkita, että ero yhteisöstä käynnistää yksilössä muutoksen siinä, millä tavoin hän omaa minuuttaan tarinan kautta tulevaisuudessa luo. Yksilön koko psykologisessa todellisuudessa tapahtuu tällöin paradigman vaihdos. Enää yksilö ei luo kuvaa maailmasta ja omasta minuudestaan yhteisössä korkeassa asemassa olevien ihmisten mielipiteiden tai uskonnollisten oppien kautta. Tarina, joka yhteisöstä eroamisen jälkeen luo maailmankuvaa ja minuutta, lähtee rakentumaan sisäsyntyisesti yksilön omista kokemuksista ja tunteista käsin. Hengellistä väkivaltaa harjoittavasta yhteisöstä eroaminen näyttäytyy yksilön elämässä tästä syystä narratiivisena käänteenä, joka ravisuttaa koko yksilön todellisuuden rakenteita. Ulkoapäin syntyneen tarinan murtuminen pakottaa yksilöt sisäiselle matkalle, jossa yksilö asettuikin itse oman sisäisen tarinansa arkkitehdiksi.

Yhteisöstä irtauduttuaan yksilö näyttääkin olevan tienhaarassa, jossa kumpikin tie näyttää aluksi mahdottomalta kulkea. Yksilö ei toisaalta kykene luomaan omaa maailmankuvaansa ja minuuttaan peilaten sitä toisten ihmisten ja yhteisöjen ajatuksista, sillä hän on jo kerran kokenut, että tämänkaltainen tapa on ennemmin tai myöhemmin mielenterveyden kannalta vahingollista. Toisaalta ihminen ei myöskään tiedä millä tavoin hän voi ryhtyä luomaan itse omaa todellisuuttaan, sillä hän todennäköisesti ei koskaan ole saanut omassa lähipiirissään tähän minkäänlaista esimerkkiä. Omien ajatusten ja tunteiden kuunteleminen vaikuttaa aluksi tyhjyyden kuuntelulta. Tuon tyhjyyden käsitämiseen tarvitaan syvyyspsykologista ymmärrystä yksilön tiedostamattoman minuuden rakenteista.

Syvyyspsykologinen todellisuus narratiivin taustalla

Syvyyspsykologinen analyysi tutkimusaineistostani ilmentää sitä, kuinka yksilön minuutta luovan tarinan taustalla on toinen todellisuus. Kun ihminen hylkää itsestään kaiken sen, mitä tämä maailma on häneen luonut, hänen minuuteensa alkaa virtaamaan rakennusaineita arkkityyppisestä todellisuudesta. Tämä on nähtävissä siinä, että tyypillisesti hengellistä väkivaltaa kokeneiden ihmisten tarinoista on löydettävissä kaikkia elementtejä, joiden Carl Jung kuvaa löytyvän ihmisen tiedostamattomasta mielestä.

Haastattelemieni ihmisten tarinoita tarkastelemalla on kenties selkeimpänä mahdollista nähdä yksilön persoonan murtuminen. Hengellistä väkivaltaa harjoittaneista yhteisöistä irtautuneiden ihmisten elämäntarinoissa näkyy se, kuinka yhteisön luoma minuus näyttäytyy heille muottina, jonka kautta elämää on yritetty elää. Eron myötä yksilöllä on mahdollisuus havaita, että hänen minuuttaan on hallinnut yhteisön luoma persoona, joka on lopulta tuon yhteisön hyväksynnän kautta luotu illuusio minuudesta. Yhteisön luomasta, yksilöä hallitsevasta persoonasta kertoi tarkkanäköisesti Laila:

Mä koen sen sisällä tavalla, että tommosissa niinkun ryhmässä se on sun oma identiteetti ihan pienestä lapsesta asti korvautuu sillä ryhmän identiteetillä. Niin niin nii sitte tota siinä tulee sitten se syyllisyys, tulee hyvin paljon. Sitten mä oon ite kokenu, että se tulee hyvin paljon sitten siitä kun en niinkun. Mä oon itse asiassa vasta ihan tässä ihan viime aikoina huomannu sen, että kun se syyllisyys on jostain tietystä asiasta edelleen heränny, että tää johtuu, tää täytyy johtua siitä, että mä koen niin vahvasti, että se on se mun identiteetti, ja tää on tää niinkun. Et jos mä sitte niinkun puhunkin näistä asioista sillai tosi avoimesti. Niistä haastekohista. Että mä ikään kun käännyn itseäni ja niitä omiani vastaan.

Kuten lainauksesta käy ilmi, hengellistä väkivaltaa kokeneet ihmiset näyttävät joutuvan kasvotusten oman varjonsa kanssa. Tämä siksi, että tarpeeksi pitkälle viety yksilön alistaminen aktivoi ihmisessä voiman, joka on valmis ajattelemaan hänen omaa etuaan (Jung, 1978, 11–12). Näin varjon kohtaaminen toimii usein sen muutoksen käynnistäjänä, joka lopulta johtaa siihen, että yksilöllä on tarpeeksi voimaa ja rohkeutta erota hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä sekä ryhtyä lähestymään todellisuutta omasta sisäisestä

maailmastaan käsin. Varjon voiman avulla yksilö kykenee pitämään puolensa, kuten Lea haastattelussa totesi:

Että mä en enää lähde niinku sille tielle, että minun pitää muuttua niinku tietynlaiseksi. Käyttäytyä tietyllä tavalla. Ajatella, tuntea kokea tietyllä tavalla. Ja ja niinku, että mä alistuisin sellaseen niinku missään hengellisessä viitekehyksessä, niin sellasta ei tuu tapahtumaan. Et siitä, että ehkä se on semmonen ehdottomuuskin joissain asioissa semmonen että, pitää tietyissä asioissa omat rajansa. Ja ne pitää joko hyvällä tai pahalla, mutta ne pitää.

Haastattelemini ihmisten tarinat sisältävät yllättävän paljon puhetta maskuliinisuudesta ja feminiinisydestä, vaikka en näistä teemoista haastatteluissa kysynytäkään. Kaikki naiset kokivat, että yhteisöissä feminiinisyttä pyrittiin rajoittamaan voimakkaasti, ja että sen tuli olla jokaisessa tilanteessa alistainen maskuliiniselle järjelle ja järjestykselle. Lisäksi yhteisöissä vallitsevat voimakkaat sukupuoliroolit johtavat siihen, että tuon yhteisön naiset eivät pääse kosketuksiin oman maskuliinisen animuksensa kanssa, eivätkä miehet oman feminiinisen animansa kanssa. Näin yhteisöissä voidaan nähdä tyyppillisenä miehen ja naisen välinen dynamiikka, jossa naisella ei ole valtaa eikä kykyä asettaa todellisuuteen minkäänlaisia rajoja, kun taas mies kokee jatkuvia haasteita, kun hän ei kykene olemaan kosketuksissa syvemmällä tasolla omaan tunnemaailmaansa. Toisin sanoen yhteisössä vallitsevat normit ja kasvatuskäytännöt eivät ohjaa yksilöitä siihen, että anima ja animus integroituisivat osaksi yksilön minuutta. Vasta eroaminen yhteisöstä näyttää johtavan siihen, että yksilö alkaa tutustua omassa minuudessaan niihin toisen sukupuolen elementteihin, joiden ilmaiseminen ja tunnistaminen on yhteisössä tehty kielellisesti. Tästä sukupuolten välisestä dynamiikasta kertoi esimerkiksi Laila:

Tyttölapset kasvatetaan palvelemaan ja uhrautumaan ja olemaan rakentamatta omaa identiteettiä ja olemaan kuuntelematta itseään ja olemaan kuuntelematta ja tuntematta kehoaan, kun taas poikalapset saavat etuoikeutetun ja vapaan aseman. Lisäksi liikkeen toiminnassa mukana pysyvät naiset halveksivat ja pilkkaavat liikkeestä lähteneitä, täyteen naiseuteen kasvaneita ja itsensä vapauttaneita toisia naisia, ja näin puolustavat ja ylläpitävät itseensä kohdistuvia, runtelevia, itsemääräämisoikeutta rajoittavia ja jopa ihmisoikeuksia rikkovia käytänteitä ja siirtävät kärsimyksen tyt-

tärilleen. Tätä olen kokenut erityisesti liikkeestä lähdön yhteydessä, ja sen jälkeenkin, ja oikeastaan jo sitä ennenkin – eli aina.

Kokonaisuudessaan edellä kuvattujen tiedostamattoman mielen osa-alueiden integroiminen osaksi yksilön minuutta paljastaa yksilölle tien ulos hengellistä väkivaltaa harjoittavasta yhteisöstä. Samalla kun tämä ulkoisesti ja objektiivisesti havaittavissa oleva matka käynnistyy, alkaa myös toisenlainen matka yksilön ryhtyessä pohtimaan omaa minuuttaan oman sisäisen subjektiivisen kokemusmaailmansa kautta. Tätä matkaa esimerkiksi Linnea kuvasi virtaavana matkana kohti elämän energian lähdeä:

Sis se on tosi vapauttava ja voimaannuttava. Et sit löytyy semmonen joku semmonen niinku elämän energia. Ja joku semmonen niinku. Joku semmonen niinku energian lähde, mistä tulee sitten kokoajan lisää. Koska et niinku mitä enemmän mä kokoajan elän sitä oman näköstä elämää, niin sitä sis se on niinku ikään ku niinku semmonen niinku että mä astusin johonkin virtaan joka sit vie vaan eteenpäin. Ja se tuntuu tosi hyvältä. Ja se on vähä niinku semmonen, että sitä elämää vaan pulppuaa.

Hengellistä väkivaltaa kokeneiden ja tuota väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä irtautuneiden ihmisten elämäntarinat näyttävätkin muodostavan jopa arkityyppisen metanarratiivin, joka saa aikaan yksilössä individuaatioprosessin käynnistymisen. Tuolla prosessilla Jung kuvaa ihmisen kasvua kohti yksilöllistymistä, oman minuutensa todellista keskusta Itseä, joka on Jungin mukaan yksilön minuuden myötäsytynäinen originaliteetti, aidoin minuutemme, joka ei ole tämän maailman vääristämä (Jung, 1978, 23–24; Colman, 2006, 153–154). Hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä irtautuminen käynnistää yksilössä individuaatioprosessin, jonka myötä hengellistä väkivaltaa harjoittaneen yhteisön vahingollisten toimintatapojen jättämät jäljet yksilön minuudessa alkavat menettää voimaansa yksilön minuutta hallitsevina tekijöinä.

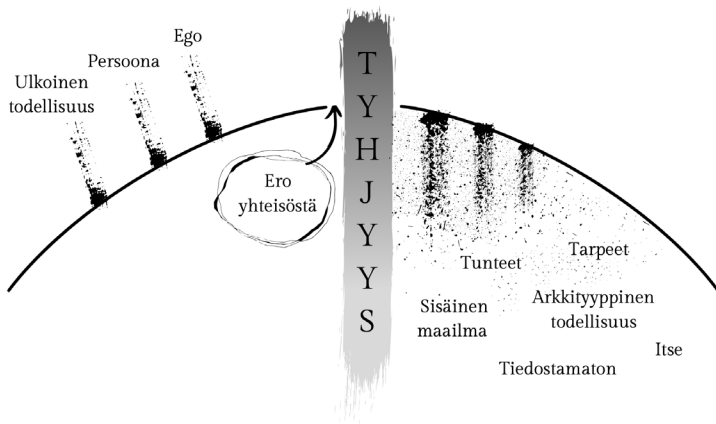
Tulosten tarkastelu teoreettisesti

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli tarkastella hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä irtautuneiden yksilöiden minuudessa tapahtuvia muutoksia. Analyysi toteutettiin Carl Jungin syvyyspsykologisen teorian avulla teoria-

ohjaavasti. Tuloksena syntyi kokonaisuus, jossa Jungin minuutta jäsentävät tiedostamattomassa mielessä lepäävät minuuden osat heijastuivat vahvasti esiin hengellistä väkivaltaa kokeneiden ihmisten elämäntarinoista. Syvyyspsykologisen teorian ohjaama analyysi tutkimusaineistosta viittaa siihen, että yksilön minuutta luovan tarinan taustalla on toinen todellisuus. Kun ihminen hylkää itsestään kaiken sen, mitä tämä maailma on häneen luonut, hänen minuutensa alkaa virtaamaan rakennusaineita arkkityyppisestä todellisuudesta (Jung, 1968, 3–5, 45; Jung, 1933, 63–66). Tämä on nähtävissä siinä, että tyyppillisesti hengellistä väkivaltaa kokeneiden ihmisten tarinoista on löydettävissä kaikkia niitä elementtejä, joiden Carl Jung kuvaa löytyvän ihmisen tiedostamattomasta mielestä.

Ennen eroa hengellistä väkivaltaa harjoittavasta yhteisöstä yksilö havahtuu siihen, kuinka hän on elämässään ajautunut esittämään yhteisön luomaa kuvaa hänestä itsestään. Tällöin ihminen ymmärtää, että yhteisö on luonut häneen persoonan, jonka synnyn taustalla on pyrkimys selvytyä häntä vahingoittavassa yhteisössä. Persoonan olemassaolon ymmärtämisen myötä ihminen kuitenkin tiedostaa, että hän on yksilönä paljon muutakin kuin se kuva, jonka yhteisö on hänen minuutensa pintakerroksille luonut. Tällöin myös yksilön tietoisien mielen keskuksen egon voima hallita ja ylläpitää yksilön kokemusta persoonasta yksilön minuutena heikkenee merkittävästi. Varjo auttaa ihmistä eroamaan hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä. Tiedostamattomasta nousevan varjon kohtaamisen myötä ihminen löytää voiman, jonka myötä hän alkaa ajatella omaa etuaan. Varjo toimii voimana, jonka avulla ihminen kykenee repäisemään itsensä irti yhteisöstä. Yhteisöstä eroamisen myötä yksilö havahtuu usein hengellistä väkivaltaa harjoittaneessa yhteisössä vallitseviin kapeisiin sukupuolirooleihin. Tämän havahtumisen myötä toisen sukupuolen tiedostamaton minuuden osa voidaan integroida osaksi minuutta. Naisilla tuo osa on maskuliinisen energian sisältävä animus ja miehillä feminiinisen energian sisältävä anima. Eroaminen hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä käynnistää ihmisen yksilöllistymisprosessin individuaation, matkan kohti yksilön tiedostamattoman minuuden keskiössä lepäävää autenttista minuutta Itseä.

Edellisessä luvussa esitetyt ajatukset olen koonnut yhteen alla esitettyyn kuvaan. Kuva luo psykologista ymmärrystä siitä, mitä yksilön minuudelle näyttää tapahtuvan, kun hän päättää erota hengellistä väkivaltaa harjoittavasta yhteisöstä, ja ryhtyy pohtimaan sitä, kuka hän on ja mistä hänen minuutensa koostuu tämän eron jälkeen.



Kuva 1. Hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä eronneen yksilön sisäisessä tarinassa tapahtuva muutos.

Kuvassa on elämänkaari, joka kulkee vasemmalta oikealle. Kaari kuvaa narratiivisen aineistoni mukaista yksilön sisäistä tarinaa hänestä itsestään. Tuo tarina kerää jatkuvasti aineistoa ympäristöstään, ja näin luo ja ylläpitää mielensisäisesti sekä vuorovaikutuksessa tapahtuvan kerronnan kautta yksilön minuutta (Hänninen, 2004). Eläminen autoritaarisessa uskonnollisessa yhteisössä luo yksilöön sisäisen tarinan, jonka vaikutuksessa hänen minuutensa rakentuu. Ihminen näkee itsensä uskonnollisen yhteisön oppirakennelmien ja toimintatapojen kautta. Hengellistä väkivaltaa harjoittavassa yhteisössä tarina saa tummat sävyt, kun jumalallista sanomaa käytetään yksilön hallitsemiseen ilman, että yksilön omat ajatukset ja tunteet saavat tulla näkyviksi. Yksilön kokemus hänestä itsestään rakentuu ulkoisen todellisuuden aineksista. Yksilön mieleen muodostuu uskonnollisten oppien ja toimintamallien kautta Jungin syvyyopsykologian mukaiset minuuden osat, voimakkaaseen hallintaan pyrkivä ego, sekä uskonnollisista opeista rakenteensa ammentavan persoonan, johon yksilö valheellisesti samaistuu.

Kuvassa kaaren katkeaminen kuvaa tarinnallista katkosta, jonka hengellistä väkivaltaa harjoittaneesta uskonnollisesta yhteisöstä eroaminen saa aikaan. Eron myötä yksilö joutuu samalla hylkäämään myös oman sisäisen tarinansa

rakennusaineet ja edessä näyttää olevan tyhjiö. Syntyy pohdinta siitä, kuka minä ylipäänsä olen kaikkien näiden roolien takana, joita olen joutunut elämään ja esittämään. Tämä narratiivinen tyhjiö on hengellistä väkivaltaa kokeneen yksilön kokeman hämmennyksen ahdistuksen ja itsetuhoisten ajatusten juurisyys. Ihminen kadottaa kosketuksen persoonaansa, jonka uskonnollinen yhteisö on häneen luonut. Hengellistä väkivaltaa harjoittaneen uskonnollisen yhteisön yksilöön luoma sisäinen tarina, ja sen myötä yksilön minuutta hallinneet ego ja persoona murtuvat. Yksilön minuuks sellaisena, kun hän on sen kokenut, katoaa.

Eroaminen yhteisöstä sysää yksilön matkalle, jossa Carl Jungin arkkityyppinen todellisuus tulee näkyväksi. Arkkityyppistä todellisuutta ilmentävät symbolit, kuten vesi, virta, risti ja lintu, joiden ilmaisuvoimaa myös haastateltavani käyttivät kertoessaan eron jälkeisistä kokemuksistaan (ks. esim. Jung, 1968, 18–19, 334). Arkkityyppinen todellisuus tulee yksilölle näkyväksi siksi, että yksilön sisäistä tarinaansa luova katse näyttää kääntyvän eron jälkeen sisäänpäin. Ennen yksilö on luonut oman minuutensa ulkoapäin nojaten uskonnollisen yhteisön oppeihin ja siinä valtaa pitävien yksiiöiden mielipiteisiin. Nyt katseen kääntyessä sisään yksilö alkaa luoda omaa sisäistä tarinaansa, ja omaa minuuttaan matkaamalla kohti omia tunteitaan ja ajatuksiaan. Yksilön sisäinen maailma muuttuu sisäisen tarinan rakennusaineiksi. Näin yksilön minuutta rakentavaan ja ylläpitävään tarinaa kuvaavaan kaareen alkaa muodostumaan uusi sisäinen tarina, jonka myötä elämää on mahdollista lähteä jatkamaan.

Nämä havainnot kuvaavat tarkasti Jungin ajatuksia siitä, millainen ihmisen psyykeen rakenne syvimmillään on. Havainnot kuvaavat tarkasti siis sitä, millaisista osista yksilön minuuks koostuu sekä sitä, miten nuo osat vaikuttavat hengellisestä väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä eronneen ihmisen mielen sisäisessä maailmassa. Jungin tapaa tarkastella ihmistä on kutsuttu finaaliseksi, päämäärään suuntautuneeksi tavaksi (Noschis, 2011, 15–16). Hengellistä väkivaltaa kokeneiden ja tuota väkivaltaa harjoittaneesta yhteisöstä eroaminen näyttää johtavan siihen, että yksilön individuaatioprosessi käynnistyy. Omia ajatuksia ja tunteita kuuntelemalla yksilö alkaa löytämään kosketuksen syvempään todellisuuteen ja sitä kautta aiemmin tiedostamattoman mielen rakenteissa uinuneeseen oman minuutensa keskioön. Yksilö alkaa siis muotoutua sellaiseksi, joka hän todella on. Sellaiseksi, joksi hän olisi myötäsytymisestä kasvanut, mikäli hän olisi saanut elää ehdottoman rakkauden piirissä.

Johtopäätökset

Ihmistä autettaessa, oli kyse sitten diakoniasta, sielunhoidosta tai psykoterapiasta, on tärkeää, että auttaja ymmärtää sitä ilmiötä, joka on saanut ihmisen oireilemaan ja hakemaan apua. Yhtä tärkeää on kysyä, miten ihmisen on mahdollista elää ilmiön aikaansaaman sisäisen konfliktin kanssa elämäänsä eteenpäin (Kettunen, 2014, 207–208). Nämä samat psykologiset totuudet pätevät myös hengelliseen väkivaltaan (Hassan, 2016, 220–221). Ilmiön ihmistä haavoittavien psykologisten mekanismien ymmärtäminen on vielä alussa, ja hengellisen väkivallan vaikutuksia yksilön minuuteen ei suomalaisessa tutkimuksissa ole aiemmin ankkuroitu psykologisiin teoriasuuntauksiin. Tutkimukseni pohjalta haluan sanoa, että hengellistä väkivaltaa kokeneille ihmisille on apua auttavasta kohtaamisesta, jossa auttajalla on syvyyspsykologista ymmärrystä ihmisyyden luonteesta. Erityisesti Carl Jungin teoreettinen perintö käsittelee hengellistä väkivaltaa kokeneiden ihmisten minuudessa tapahtuvia muutoksia todella tarkkanäköisesti. Tällöin auttavassa kohtaamisessa hengellistä väkivaltaa kokenutta ihmistä voidaan auttaa tuntemaan itsensä kotoisaksi, joskus pelottavankin tuntuisella individuaation matkalla.

Tärkeää on myös ymmärtää, että hengellisten yhteisöjen välillä ei tutkimuksessani ollut suuria eroja siinä, mitä minuuden uudelleenrakentuminen vaatii. Eri hengelliset yhteisöt eivät käynnistäneet syvyyspsykologisesta näkökulmasta tarkasteltuna erilaisia yksilöllistymisen prosesseja. Syvyyspsykologiaan tukevasti ankkuroituvan uudenlaisen ymmärryksen avulla hengellistä väkivaltaa kokeneen ihmisen on mahdollista löytää uusi koti, ja sen kautta identiteettinsä rakennusaineet siitä matkasta, jota hän tekee kohti Itseä. (Stein, 2006, 197–198; Aron, 2013, 191–192.) Jungilainen syvyyspsykologia ihmisen minuuden rakenteista sekä individuaatiosta näkyvät selkeästi hengellistä väkivaltaa kokeneiden ihmisten elämäntarinoiden eri vaiheissa.

Kirjallisuus

- Aron, E. (2013). *Erityisberkkä ihminen*. Suom. Sini Linteri. Helsinki: Nemo.
- Butler, C. (2002). *Postmodernism: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Casement, A. (2006). The Shadow. - R. K. Papadopoulos (toim.), *The Handbook of Jungian psychology: Theory, practice and applications*. London: Routledge, 94–112.
- Colman, W. (2006). The Self. - R. K. Papa-

- dopoulos (toim.), *The Handbook of Jungian psychology: Theory, practice and applications*. London: Routledge, 153–174.
- Geels, A. & Wikström, O. (2009). *Uskonnollinen ihminen: Jobdatus uskontopsykologiaan*. Suomentanut Kai Takkula. Helsinki: Kirjapaja.
- Goldberg, L. (2003). A psychoanalytic look at recovered memories, therapists, cult leaders, and undue influence, *Clinical Social Work Journal*, 25, 71–86. <https://doi.org/10.1023/A:1025733927536>.
- Goodson, I. (2013). *Developing narrative theory: Life histories and personal representations*. New York: Routledge.
- Hassan, S. (2013). *Freedom of mind: Helping loved ones leave controlling people, cults and beliefs* (2. painos). Newton: A Freedom of Mind Press Book.
- Hassan, S. (2016). *Compating cult mind control: The #1 Best-selling guide to protection, rescue, and recovery from destructive cults* (3. uudistettu ja täydennetty painos). Newton: Freedom of mind resource center.
- Heikkinen, H. (2001). Narratiivinen tutkimus: Todellisuus kertomuksena. - J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 116–132.
- Hintsala, M. (2017). *Täivästä varten luotu: Usko ja ruumis vanhoillislestadiolaisuutta koskevissa verkkokeskusteluissa*. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Holstein, A. J. & Jaber, F. G. (2000). *The Self we live by: Narrative identity in a postmodern world*. New York: Oxford University Press.
- Hurtig, J. (2013). *Täivaan taimet: Uskonnollinen yhteisö ja väkivalta*. Tampere: Vastapaino.
- Hytönen, M., Ketola, K., Salminen, V., Sohlber, J., & Sorsa, L. (2016). *Erilaisista yhteisöistä elävä kirkko*. Kuopio: Kirkon tutkimuskeskus, 275–294.
- Hänninen, V. (2004). A model of narrative circulation. *Narrative Inquiry*, 14(1), 69–85. <https://doi.org/10.1075/ni.14.1.04han>
- Introvigne, M. (2014). Advocacy, brainwashing theories, and new religious movements. *Religion*, 44(2), 303–319. <https://doi.org/10.1080/0048721x.2014.888021>
- Jung, G. C. (1933). *Modern man in search of a soul*. New York: Mariner Books.
- Jung, G. C. (1968). *The archetypes and the collective unconscious. The collected works of C. G. Jung vol. 9 part 2*. (2. painos). Princeton: Princeton University Press.
- Jung, G. C. (1978). *Aion: Researches into the phenomenology of the Self. The collected works of C. G. Jung vol. 9 part 2*. (2. painos). Princeton: Princeton University Press.
- Kallunki, V. (2018). Sekularisaatioparadigma. - K. Ketola, T. Martikainen & T. Taira (toim.), *Uskontososologia*. Turku: Etos ry, 49–62.
- Kast, V. (2006). Anima/animus. - R. K. Papadopoulos (toim.), *The handbook of Jungian psychology: Theory, practice and applications*. London: Routledge. 113–129.
- Kejonen, E. (2016). Herätysliikkeet, kansankirkko ja homoseksuaalisuus: Katsaus yhteisöllisyyteen, jakolinjoihin ja haasteisiin. - M. Hytönen, K. Ketola, V.-M. Salminen, J. Sohlber & L. Sorsa (toim.), *Erilaisista yhteisöistä elävä kirkko*. Kuopio: Kirkon tutkimuskeskus, 275–294.
- Kettunen, Paavo. (2014). *Auttava kohtaaminen 1. Sielunhoidon perusteet ja teologia* (2. painos). Helsinki: Kirjapaja.
- Lázló, J. (2009). *The science of stories: An introduction to narrative psychology*. London & New York: Bookwell Oy.
- Linjakumpu, A. (2012). *Haavoittunut yhteisö: Hoitokokoukset vanhoillislestadiolaisuudessa*. Tampere: Bookwell Oy.
- Linjakumpu, A. (2015). *Uskonnon varjot: Hengellinen väkivalta kristillisissä yhteisöissä*. Tampere: Vastapaino.
- Norris, P. & Inglehart, R. (2004). *Sacred and secular religion and politics worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Noschis, K. (2011). *Carl Gustav Jung: Elämä ja psykologia*. Jyväskylä: Kampus kustannus.
- Richardson, J. (2003). A critique of brainwashing claims about new religious movements. - L. Dawson (toim.), *Cults and new religious movements*. Malden: Blackwell Publishing, 160–166.

- Riessman, K. C. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Robbins, T. & Anthony, D. (1980). Brainwashing and the persecution of 'cults'. *Journal of Religion and Health*, 19(1), 66–69. <https://doi.org/10.1007/bf00996781>
- Rova, M. L. (2022). *Eroon hengellisestä väkivallasta*. Helsinki: Books on Demand.
- Ruoho, A. (2017). *Pyhät, pahat ja pelokkaat*. Helsinki: Atena.
- Singer, M. (2003). The process of brainwashing psychological coercion and thought reformation. - L. Dawson (toim.), *Cults and new religious movements*. Malden: Blackwell Publishing, 147–159.
- Sjöblom, T. (2008). Narratiivit ja narratiivisuus. - K. Ketola, I. Pyysiäinen & T. Sjöblom (toim.), *Uskonto ja ihmismieli: Jobdatus kognitiiviseen uskontotieteseen*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 62–77.
- Suomalainen, M. (2022). *Lapsi ja hengellinen väkivalta*. Helsinki: Books on Demand.
- Stein, M. (2006). Individuation. - R. K. Papadopoulos (toim.), *The handbook of jungian psychology: Theory, practice and applications*. London: Routledge, 196–214.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Walsh, Y. (2001). Deconstructing 'brainwashing' within cults as an aid to counselling psychologist. *Counselling Psychology Quarterly*, 14(2), 119–128. <https://doi.org/10.1080/09515070110058558>
- Wikström, O. (2005). *Matkalla olon mysteeri: Tie ulos vie sisään*. Suomentanut Oili Räsänen. Helsinki: Kirjapaja.
- Zijlstra, W. (1995). *Kohti kokonaista ihmistä: Pastoraalipsykologian käsikirja*. Suomentanut Mikko Kuusniemi. Helsinki: Kirjapaja.